

Evoluční studium náboženství a terorismus

ÚR Ústav religionistiky FF MU
LEVYNA Laboratoř pro experimentální výzkum náboženství
HUME lab Laboratoř pro experimentální humanitní vědy

Náboženství a terorismus

- média:
 - terorismus = náboženský terorismus
 - teroristé = vymytý mozek, sebeklam, náboženští fundamentalisté

Náboženství a terorismus

- média:
 - terorismus = náboženský terorismus
 - teroristé = vymytý mozek, dezinformace, náboženští fundamentalisté
- výzkum ukazuje jiný obraz:
 - palestinští sebevražední atentátníci mají nadprůměrné vzdělání a jsou na tom ekonomicky lépe než zbytek populace (Berrebi, 2003)
 - chudoba není prediktorem podpory terorismu (Krueger a Maleckova, 2002)
 - mezinárodní vzorek muslimských teroristů nevykázal žádné stopy psychopatologie (Sageman, 2004)
 - ani deprese, ani sebevražedné sklony (Richardson, 2006; Atran, 2003)

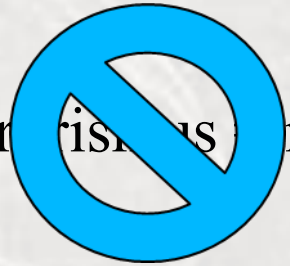
Náboženství a sebevražedný terorismus

(1980-2003 3% z celkového objemu, ale 48% obětí)

- sebevražedný terorismus = náboženský terorismus

Náboženství a sebevražedný terorismus

(1980-2003 3% z celkového objemu, ale 48% obětí)

- sebevražedný terorismus ~~ne~~ náboženský terorismus

- výzkum ukazuje jiný obraz:

-před válkou v Iráku (2003-2011) vedli v sebevražedných útocích Tamilští tygři (LTTE), marxisticko-leninská skupina bojující na Sri Lance za nezávislost

-analýza dat celosvětového sebevražedného terorismu 1980 – 2003 ukazuje, že méně než polovina byla nábožensky motivovaná (Pape, 2005)

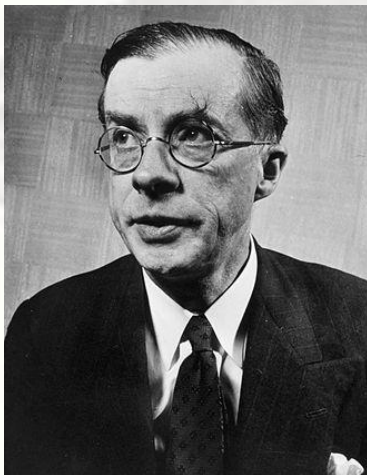
Náboženství a terorismus

- teroristé mají politické ne náboženské cíle (Juergensmeyer, 2003)
- náboženství není počáteční příčinou konfliktů (Bloom, 2005)
 - ALE je to nástroj, který teroristé (sekulárně i nábožensky motivovaní) používají k dosažení cílů
 - nástroj fungující a efektivní

Evoluční otázky

- Proč se lidé chovají určitým způsobem? / Proč existuje určitý vzorec chování?
 - 4 různé typy příčin v pozadí
 - 4 zásadní zájmy/problémy biologie
 - 4 úrovně analýzy/vysvětlení

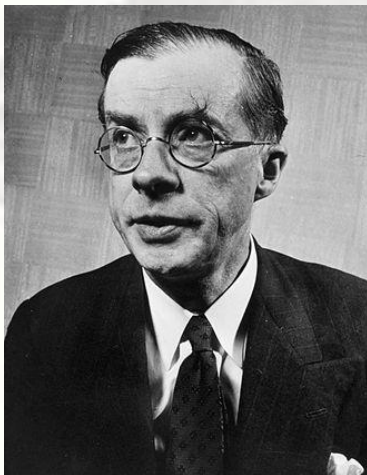
Julian Huxley (1942) & **Ernst Mayr** (1961) & **Niko Tinbergen** (1963)

Evoluční otázky

- Proč se lidé chovají určitým způsobem? / Proč existuje určitý vzorec chování?
 - 1) Proximální/mechanická příčina – přímá, bezprostřední motivace (podnět-nervový systém-reakce)
 - 2) Vývojová/ontogenetická příčina – výchova, učení, zkušenost jedince
 - 3) Fylogenetická/evolučně historická příčina – kdy se u druhu objevuje, fosilie
 - 4) Funkční/ultimátní příčina – přežití, reprodukce, dospělí potomci

Julian Huxley (1942) & **Ernst Mayr** (1961) & **Niko Tinbergen** (1963)

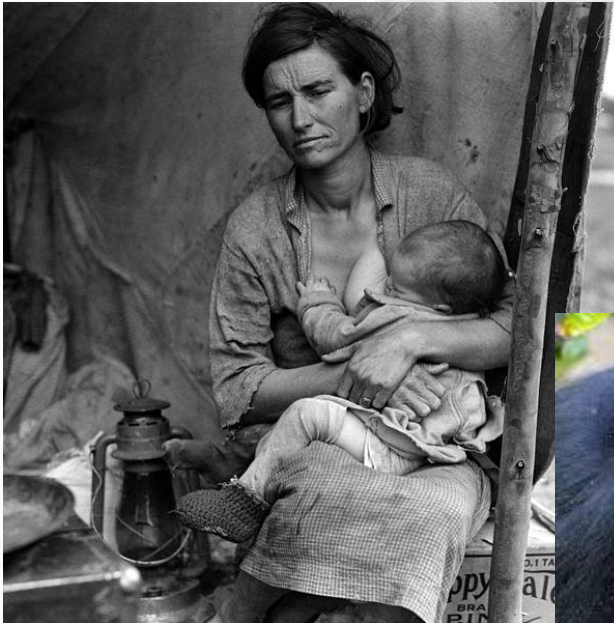

Julian Huxley (1942) & Ernst Mayr (1961) & Niko Tinbergen (1963)

		<i>DRUH POHLEDU</i>	
		Dynamický (vývojový) Adresuje historické kroky vedoucí k současné podobě	Statický (popisný) Adresuje současnou podobu druhu
<i>TYP VYSVĚTLENÍ</i>	Proximátní Jak fungují rysy jednotlivého organismu?	Ontogeneze (vývoj) Historie vývojových změn v jednotlivcích, z DNA po jejich současnou podobu	Mechanismus (kauzalita) Mechanistická vysvětlení toho jak fungují rysy daného organismu
	Ultimátní Proč má daný druh takovéto rysy?	Fylogeneze (evoluce) Historie postupných mnogogeneračních evolučních změn druhu	Adaptace (funkce) Rys druhu, který se v minulosti vyvinul k řešení problému souvisejícího s přežitím či reprodukcí

Proč žena kojí své dítě?

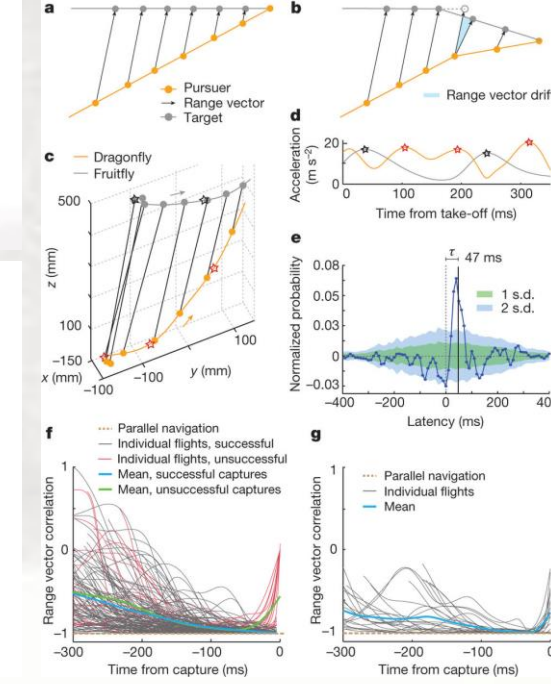
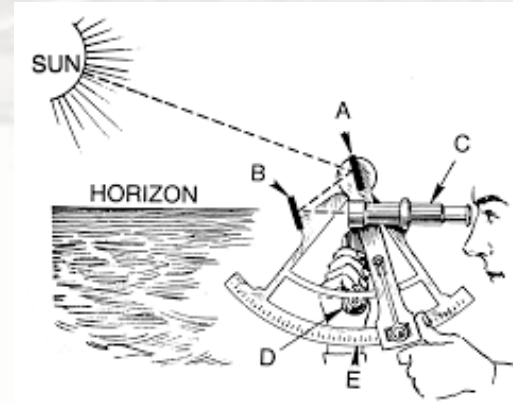
- 1) jaké mechanismy spouští kojení?
 - hormonální nastavení ženy, plnost mléka v prsou ženy, pláč dítěte
- 2) jak se naučila kojit, mění se kojení v průběhu života matky s přibývajícím zkušeností?
 - odpozorováním od jiných kojících
- 3) jaká byla evoluční cesta ke kojení, jak vypadá kojení u ostatních primátů, liší se u lidí?
 - vejcorodí, živorodí, savci, velká otcovská investice
- 4) bylo kojení upřednostněno přírodním výběrem?
 - živiny, vazba dítě-matka, ochrana před nemocí

Tinbergenova čtyřka

- Nesmí se směšovat či zaměňovat!
- Doplnují se, ale jsou nezávislé!
- Vysvětlení jedné úrovně nevede k vysvětlení jiné úrovně!
 - např. stejná funkce může být podporována několika mechanismy
- Žádná úroveň není nadřazená!
- Až všechna vedou k plnému vysvětlení jevu!
 - ideálně když jsou konzistentní a jedna úroveň podporuje druhou, např. mechanismus má funkční důsledky
- 1) jaké mechanismy spouští kojení?
 - hormonální nastavení ženy, plnost mléka v prsou ženy, pláč dítěte
- 2) jak se naučila kojit, mění se kojení v průběhu života matky s přibývajícím zkušeností?
 - odpozorováním od jiných kojících
- 3) jaká byla evoluční cesta ke kojení, jak vypadá kojení u ostatních primátů, liší se u lidí?
 - vejcorodí, živorodí, savci, velká otcovská investice
- 4) bylo kojení upřednostněno přírodním výběrem?
 - živiny, vazba dítě-matka, ochrana před nemocí

Tinbergenova čtyřka

Lidské vědomí

- nás může vést na scestí chybného směřování proximální a ultimátní úrovně
- Vědomí ultimátní funkce může sloužit jako proximální motivace (ALE KOLIK VARIACE TO VYSVĚTLUJE?)

EVOLUČNÍ STUDIUM KOOPERACE

Základy lidského sociálního chování

BEHAVIORÁLNÍ STRATEGIE podporující genovou reprodukci

- *Příbuzenský výběr* (Hamiltonovo pravidlo)
- *Přímá reciprocita* (opakovaná interakce u geneticky nepříbuzných; free-rider problem; Trivers)
- *Nepřímá reciprocita* (jen lidé – jazyk, teorie mysli; reputace)

EVOLUČNÍ STUDIUM NÁBOŽENSTVÍ

Náboženství jako nástroj zvyšování vnitroskupinové kooperace

(Irons, 2001; Atran a Norenzayan 2004; Alcorta a Sosis, 2005)

Problém: jak rozpoznat důvěryhodné, kteří nezradí
(*free-rider problem*)

(Sosis, Kress & Boster, 2007)

Nákladné signály (dobrovolné snížení fitness; ukázka vlastního fitness)

Iniciační rituály, frekvence účasti na skupinových rituálech, obět' vlastních zdrojů, regulaci vlastní sexuality...nebo např. rituální požadavek na před-atentátní video

EVOLUČNÍ STUDIUM TERORISMU

- Náboženství nástroj fungující a efektivní:
 - pomáhá vytvářet kohezivní a oddané následovníky

Náboženství je tedy **proximální mechanismus** k ultimátnímu cíli (napomáhá posunout lidi k jinak nepravděpodobným behaviorálním výstupům)

Náboženství jako efektivní mechanismus pro teroristy

- Každá teroristická skupina se musí vypořádat se základní výzvou jak vytvořit skupinovou oddanost (tj. jak vytvořit oddanost jedinců pro společnou věc)
 - Jak sekulární tak i náboženské teroristické skupiny si udržují **nákladné kolektivní a iniciační rituály** (Atran, 2003)
 - dokonce tvorba extra mýtů a rituálů pro heroizaci atentátníků
- 4 další důvody:
 - 1) jak převést lokální politický boj do oblasti kosmické války
 - 2) jak démonizovat ostatní (jde o morální boj ne mocensko-politický boj)
 - 3) jak navýšit odměnu/výnos (transcendence, nebeská odměna)
 - 4) jak individuálně motivovat a kolektivně sjednocovat různé jednotlivce pod jednou vlajkou skrze symboly
 - vysoce emotivně nabitě
 - vysoce zapamatovatelné

Sebevražedný atentát jako behaviorální strategie podporující genovou reprodukci

Příbuzenský výběr + nepřímá reciprocita

- podpora příbuzných - rodiny palestinských s. a. až 10.000 USD + reputace

X Izrael srovnává domy těchto rodin se zemí

- investice do budoucích generací (vyšší než průměrné vzdělání)

MALADAPTIVNÍ

- faktor zásvětních odměn (upravuje vnímané c/b)

- faktor zvýšené reputace mučedníka (naše psychika se nechá zmást a nebere v potaz, že už si ji neužijeme (Richardson, 2006))

Co studovat:

- c/b vyhodnocování atentátníků (mučednické kultury: riziko-status)
- korelace vysoké porodnosti a vysoce rizikového chování

Doporučení pro politická rozhodnutí:

- neportrétovat souboj jako kosmickou bitvu civilizací či dobra a zla
 - posiluje to jejich nábor
 - oslabuje to multikulturní společnosti
- otevřený náboženský trh
 - liberální ideologie
 - zpřístupnění nenásilných forem fundamentalismu
- in-group lépe detekuje nákladné signály

SHRNUTÍ

Problém kooperace a oddanosti

- Nákladné/náročné rituály
 - Podmiňovací asociativní učení vytváří spojnici mezi symbolem a silnou emocí
 - Symbol je pak sám silným motivátorem kvůli tomu jak silné emoce vyvolává
 - Signalizace oddanosti skupině
 - Posiluje se vnitroskupinová solidarita, důvěra a kooperace
- Odměna v posmrtném životě
 - Dále posiluje kooperaci, protože upravuje vnímání c/b u nákladných činů
- Adolescence
 - Specifický mozkový vývoj činí adolescenty ideální pro nábor, kvůli efektivní silné emoční asociaci a ochotě účastnic se vysoce riskantního chování (6 let – 12 let – 18-38 let (Hassan, 2001))

Díky za pozornost

ÚR Ústav religionistiky FF MU
LEVYNA Laboratoř pro experimentální výzkum náboženství
HUME lab Laboratoř pro experimentální humanitní vědy